



महाराष्ट्र ज्येष्ठ नागरिक महासंघ (फेस्कॉम) मुंबई

संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अन्वये नोंदणी क्रमांक बी. ओ. एम. ८४३ / जीबीबीएसडी दि. २६/११/१९८१

मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था नियम १९५० अन्वये नोंदणी क्रमांक ७५२८/बीओएम दि. २५/४/१९८२

कार्यालय पत्ता : ज्येष्ठ नागरिक भवन, सेक्टर १२, प्लॉट नं. ७ सी, गावदेवी मंदिरामागे, नेरुळ (प.) नवी मुंबई-४००७०६



पाता पिता की जिवनी जरूरा हमें हमारे
बचपन में होती है, उदनी ही
जरूरा उनको दुबारे में हमारे होती है...

फेस्कॉमचे मुखपत्र : मनोहारी मनोयुवा

कार्यालय : अ/७, मिरज-मालगांव रस्ता, सुभाषनगर, ता. मिरज, जि. सांगली ४१६४३७

वर्ष : २९

अंक : ९

सप्टेंबर २०२१



श्री महागणपती : सांगली



श्री महागणपती : सांगली



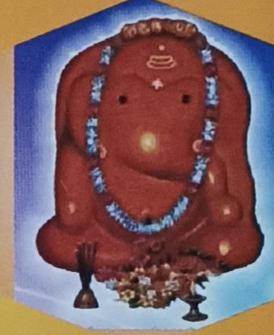
श्री बल्लाळेश्वर : पाली

गणेशोत्सव

२०२१



श्री विघ्नेश्वर : ओझर



श्री चिंतामणी : थेऊर



श्री वरदविनायक : महड



श्री महागणपती : सांगली

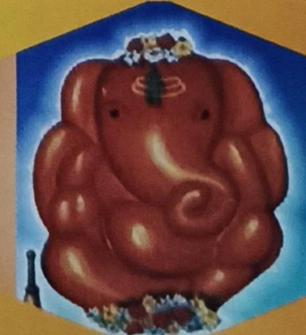


श्री गिरीजात्मज : लेण्याद्री



श्री सिध्दिविनायक : सिध्दटेक

सर्व गणेश भक्तांना हार्दिक शुभेच्छा!



श्री महागणपती : रांजणगांव



श्री मयुरेश्वर : मोरगांव

मनोहारी मनोयुवा

देणगीदार

अभि. अरविंद काशिनाथ कुलकर्णी, फेस्कॉम-मुख्य सचिव, कोल्हापूर	रु. ५०००/-
श्रीमती चेलनादेवी खुरपे, सांगली	रु. १०००/-
श्री वामन कृष्णाजी कुलकर्णी, मिरज	रु. ५००/-
श्री रमेश विनायक देशमुख, नाशिक	रु. १०००/-

सर्वांचे आभार...!

आधारस्तंभ

प्रा. डॉ. सौ. वृंदा माधव कशाळीकर

पत्ता : सुग्रत, तुळजाईनगर, पहिली गल्ली, कुपवाड फाटा, माळी मंगल कार्यालयामागे, सांगली ४१६४१६

जन्मतारीख : २२ ऑगस्ट १९४४

मो.नं. ९४०३३१०७१५

शिक्षण : एम.ए. (अर्थशास्त्र व समाजशास्त्र), पी.एच.डी. (बँकांचे राष्ट्रीयीकरण व ग्रामीण कर्जपुरवठा)

सेवा : संपादिका फेस्कॉमचे मनोहारी मनोयुवा मासिक

निवृत्त प्राध्यापक व विभाग प्रमुख सदस्य क्रांतीसिंह ज्येष्ठ नागरिक संघ विश्रामबाग

अध्यक्ष : निपाणी इनरव्हील क्लब

सदस्य : इनरव्हील क्लब ऑफ मिडटाऊन सांगली

कार्य : पी.एच.डी साठी मार्गदर्शन (२ विद्यार्थी)/ एम. फीलसाठी मार्गदर्शन (९ विद्यार्थी) /जटा निर्मुलनमध्ये सक्रीय सहभाग, रोटरीच्या जी.एस.ई. टीममध्ये अमेरिका दौऱ्यासाठी सहनेता म्हणून निवड/ ललित लेख, अर्थशास्त्रामधील लेख प्रसिध्द



सौ. सरिता रमेश देशमुख

पत्ता : १, श्री. गणेश गौरी अपार्टमेंट, अयोध्या चौक, अथर्व मंगल कार्यालयाजवळ, गंगापूर रोड, नाशिक ४२२०१३

जन्मतारीख : २४ जुलै १९४६

मो.नं. ९४०५४०७८३४

शिक्षण : बी.ए.(संस्कृत), बी.एड.(संस्कृत), एम.ए (संस्कृत)

सेवा/कार्य : निवृत्त मुख्याध्यापिका/ कार्यवाह, नाशिक संस्कृत भाषा सभा संस्था/ माजी सदस्य, सार्वजनिक वाचनालय, संस्कृत संभाषण वर्ग व व्याख्याने

पुरस्कार : संस्कृत साहित्य संमेलनात "जीवन गौरव" पुरस्कार/ फेस्कॉमचे वतीने "आदर्श माता" पुरस्कार

प्रकाशित साहित्य : "भास" एक प्रयोगशील नाटककार/ मेघदूत रामगिरी ते अलकानगरी/ शक्तिस्तवन (देवीस्तोत्र) ध्वनिफीत निर्मिती



श्री. सुधीर शामराव नाईक

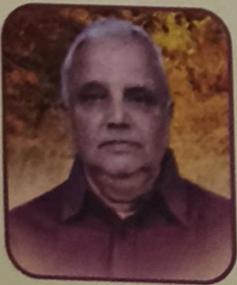
पत्ता : गुरुराज बिल्डिंग, किल्लाभाग, मिरज ४१६४१०

जन्मतारीख : २७ ऑगस्ट १९४४

मो.नं. ९८२२४१३४६८

कार्य : युनियन बँकेतून सेवानिवृत्ती/ सांगली जिल्हा साक्षरता अभियानात सक्रीय सहभाग/ फेस्कॉममध्ये संघ, प्रादेशिक विभाग व महासंघात विविध पदावर कार्य/ आईस्कॉनमध्ये पेट्रॉन

छंद : ज्येष्ठ नागरिकांना तणावमुक्त जीवनशैली मिळवून देणे व मदत करणे.



श्री. विकास वामनराव कुलकर्णी

पत्ता : ८७२/७ ए वॉर्ड साळोखेनगर, कोल्हापूर ४१६००७

जन्मतारीख : २ जानेवारी १९६६

मोबाईल : ९८८१३०८३२३

व्यवसाय : हॉस्पिटल मार्केटींग, वैद्यकिय सुविधा डॉक्टरापर्यंत पोहचविणे

छंद : आरोग्य शिबिरे भरविणे, तज्ञ डॉक्टरांच्या व्याख्यानांचा लाभ मिळवून देणे.



स्वातंत्र्योत्तर देशविकासाचा धावता आढावा

रंगराव शिंपुकडे

सांगली

मो.: ८४२११७११२३

जवळपास १५० वर्षांच्या ब्रिटिश गुलामगिरीतून भारत देश दि. १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी मुक्त झाला. देश स्वतंत्र झाला. देशानं आपली स्वतःची राज्यघटना तयार केली आणि दि. २६ जानेवारी १९५० रोजी त्या राज्यघटनेचा अवलंब करून भारत देश या जगाच्या पाठीवरचा प्रजासत्ताक सार्वभौम देश बनला. स्वातंत्र्य मिळाले म्हणण्यापेक्षा त्याआधी जवळपास एक ते दीड वर्ष आधीपासूनच विकासाची स्वप्नं पाहात त्या विकासाचे आराखडे तयार करणं सुरु होतं आणि प्रत्यक्ष स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर तर प्रत्यक्ष विकासालाही प्रारंभ झाला. सध्या नव्या पिढीला हे सगळं वरवर वाचून - ऐकून लक्षात येत नाही. स्वातंत्र्य पश्चात आपल्या देशधुरीणानी कशाप्रकारे देशाला विकासाची वाट दाखवली आहे आणि कशाप्रकारे प्रयत्न केले आहेत तेही माहीत नाही. म्हणून तेव्हापासूनच्या घटना, निर्माण केलेल्या संस्था, साधलेला विकास, त्यात सहभागी व्यक्ती यांची संपूर्ण परंतु संक्षिप्त स्वरूपात माहिती देण्याचा आमचा हा प्रयत्न आहे.

भारत देश शेकडो वर्षांच्या गुलामगिरीमधून मुक्त झाला तो दि. १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी. यंदाच्या स्वातंत्र्यदिनी या सुवर्णाक्षरी घटनेला ७४ वर्षे पूर्ण झाली आहेत. संपूर्ण जगाच्या पाठीवरील सर्वात मोठी लोकशाही अशी बिरुदावली त्यामुळं स्वतंत्र भारताच्या शिरपेचामध्ये कोहिनूर हि-याप्रमाणं चमकू लागली आहे. या बिरुदावलीचा अभिमान सव्वाशे कोटीवर लोकसंख्या असलेल्या या देशातील प्रत्येक नागरिकाला आहे. हा अभिमान बाळगणं स्वतंत्र भारताचा एक सुजाण नागरिक म्हणून योग्य आणि आवश्यकच आहे. केवळ आवश्यकच नव्हे तर तो अभिमान आपल्या प्रत्येक नागरिकाच्या कृतीतून दिसून आला पाहिजे, जाणवला पाहिजे, पदोपदी प्रत्ययाला आला पाहिजे. स्वच्छ घर, स्वच्छ गल्ली, स्वच्छ नगर, स्वच्छ महानगर, स्वच्छ राज्य, स्वच्छ राष्ट्र इथपासून ते प्रत्येकाच्या

प्रत्येक आर्थिक व्यवहारापर्यंत प्रत्ययाला आला पाहिजे. प्रत्येक कामगाराला, प्रत्येक शेतक-याला, प्रत्येक नागरिकाला मग तो बालक असो, तरुण असो, संसारी पोक्त असो वा ज्येष्ठ नागरिक असो. प्रत्येक नोकरी करणा-याला मग तो कर्मचारी असो, अधिकारी असो वा प्रशासनातील उच्चपदस्थ अधिकारी असो, शिक्षक असो वा प्राध्यापक असो, त्या सगळ्यांना आणि प्रत्येक सेवा व्यावसायिकाला, प्रत्येक उद्योजकाला असं वाटलं पाहिजे की मी जे काही कार्य करतो, त्यात माझ्या बरोबर माझ्या कुटुंबाप्रमाणंच राष्ट्राचाही काही तरी हिस्सा आहे. अशा प्रकारचा विचार प्रत्येकानं करणं, तो प्रत्यक्षात उतरवणंसुद्धा आवश्यक आहे. यातून स्वतःला जनतेचा सेवक म्हणवून घेणारे लोकप्रतिनिधी, राजकारणी सुद्धा सुटता कामा नयेत. लोकप्रतिनिधी - राजकारणी, सत्ताधारी असो वा विरोधी बाकावरचा, प्रत्येकाच्या प्रत्यक्ष वर्तनातून राष्ट्रभक्तीची झलक दिसली पाहिजे, प्रत्ययाला आली पाहिजे. देशातल्या प्रत्येक कामगाराला, कर्मचा-याला आणि एकूणच प्रत्येक नागरिकाला आपल्या मागण्या मागण्याचा, त्यासाठी रास्त मार्गानं हट्ट करण्याचा अधिकार आहे. परंतु ते करत असतानाही आपल्या राष्ट्रभक्तीकडं दुर्लक्ष होऊन चालणार नाही. संप करताना सुद्धा आपल्या कर्तव्यात कसूर होणार नाही, देशाच्या उत्पादनात तोटा होणार नाही आणि आपला कर्तव्यातला वेळ वाया जाणार नाही, याची काळजी घेतली गेली पाहिजे. आणि तसं झालं तर मग पहा, आपला देश कुठच्या कुठं प्रगती पथावर पोहचेल, नव्हे तर तो जगातील अक्वल महासत्ता म्हणून मिरवायला लागेल. तेव्हासुद्धा प्रत्येकाला 'वसुधैव कुटुंबकम' चा प्रत्यय आणून देता येईल की नाही ते. हे सर्व काटेकोरपणानं आपण प्रत्येक भारतीयानं अंमलात आणलं, त्याची सुरवात स्वतःपासूनच केली तर तो दिवस प्रत्यक्षात दिसेल.

भारत स्वतंत्र झाल्यानंतर सन १९५१ मध्ये पहिल्यांदा जनगणना झाली. त्यानंतर प्रत्येक १० वर्षांनी अशी जनगणना होत आली आहे. या जनगणनेनुसार उपलब्ध आकडेवारी प्रमाणं, स्वातंत्र्य मिळालं तेव्हा आपण

पान २२ वर

स्वातंत्र्योत्तर देशविकासाचा धावता आढावा पान २१ वरून

कुठं होतो आणि धोरणात्मक निर्णय घेत आपण किती पल्ला गाठला आहे ते पाहू या. तर आपण सुरवात करूया लोकसंख्येपासून. तेंव्हापासून लोकसंख्या नियंत्रित ठेवण्याचं धोरण राज्यकर्त्यांनी स्वीकारलं होतं. त्या धोरणानुसार लोकसंख्येवर कशाप्रकारे परिणाम होत गेला, त्याला किती प्रमाणात मर्यादा पडल्या, फलित काय प्राप्त झालं याचा विचार करूया. सन १९५१ च्या स्वतंत्र भारताच्या पहिल्या जनगणनेनुसार आपली लोकसंख्या ३६ कोटी १० लाख, ८८ हजार ०९० इतकी होती. सन १९६१ मध्ये ती ४३ कोटी ९२ लाख ३४ हजार ७७१ वर पोहचली. सन १९७१ मध्ये ५४ कोटी ८१ लाख ५९ हजार ६५२ झाली. सन १९८१ मध्ये आपली लोकसंख्या ६८ कोटी ३३ लाख २९ हजार ०९७ वर पोहचली. त्यानंतर १९९१ मध्ये ८१ कोटी ६३ लाख, ०२ हजार ६८८ झाली. मग २००१ ला १०२ कोटी ७० लाख, १५ हजार २४५ वर पोहचली. म्हणजे २० वे शतक संपता संपता आपण एक अब्ज झालो. आणि आतापर्यंतच्या शेवटच्या म्हणजे सन २०११ च्या जनगणनेनुसार आपली लोकसंख्या १२१ कोटी ०१ लाख ९३ हजार ४२२ इतकी झाली. याचा अर्थ केंद्र सरकारने अवलंबलेल्या 'छोटे कुटुंब' संकल्पनेवर आधारित धोरणाप्रमाणं आपण लोकसंख्येवर काही प्रमाणात लगाम घालू शकलो. अन्यथा आपली लोकसंख्या स्वातंत्र्यानंतरच्या ६ दशकामध्ये १४० ते १५० कोटीच्या घरात पोहचली असती. छोटे कुटुंब सुखी कुटुंब ही संकल्पना घेऊन आखलेल्या धोरणाचा चांगला परिणाम झाला, असंच आपल्याला म्हणावं लागेल. ही सगळी आकडेवारी पाहिली तर १९८१ ते १९९१ पर्यंतच्या दशकात लोकसंख्या वाढीला चांगला ब्रेक लागला होता असं म्हणता येईल. म्हणजे केंद्र सरकारनं लोकसंख्या नियंत्रणाकरिता अवलंबिलेलं धोरण काही प्रमाणात यशस्वी झाल्याचं दिसून येतं. तथापि स्त्री - पुरुष लोकसंख्या प्रमाणाचा विचार करताना मात्र दर हजारी पुरुषांमागं स्त्रियांचं प्रमाण आपण वाढवू शकलो नाही. सन १९५१ मध्ये ते ९४६ इतकं होतं सन २०११ पर्यंत कधीही पुन्हा ९४६ पर्यंत आलं नाही. दर हजारी पुरुषांमागं स्त्रियासुद्धा १ हजार असल्या तरच त्याला सुदृढ समाज म्हणता येईल. परंतु ते तसं घडताना दिसत नाही. तसं होताना जाणवत नाही, याची बीजं आपल्या पुरुषप्रधान कुटुंब व्यवस्थेत व संस्कृतीत

असल्याचं दिसून येतं. म्हणूनच स्त्रियांना कमी प्रमाणात (पुरुषांच्या तुलनेत) जन्माला घालणं समाजस्वास्थ्य बिघडविण्यासारखंच आहे. या करिता आपल्याला कुटुंबात मुलगा आणि मुलगी यांची संख्या समानच असायला हवी. तसं मानायला हवं. तसं नसेल तर ते विचार बुरसटलेले आहेत असं मानायला हवं. म्हणून स्त्री-पुरुष समानता हवीच. सन १९५१ च्या जनगणनेत दर हजार पुरुषांमागं ९४६ स्त्रिया असं प्रमाण होतं. ते १९६१ मध्ये ९४६, सन १९७१ मध्ये ९३०, सन १९८१ मध्ये ९३४, सन १९९१ मध्ये ९२७, सन २००१ मध्ये ९३३ आणि सन २०११ च्या जनगणनेत ते ९४० झालं. या दृष्टीनं पाहिलं तर आपण अधोगतीतच जात राहिलो. म्हणून त्या अनुषंगानं समाज प्रबोधनाची गरज निश्चितच आहे असे म्हणावं लागेल.

आपल्या लोकसंख्येशी जागतिक लोकसंख्येची तुलना केली तर असं दिसून येतं की १९८० मध्ये जगाच्या तुलनेत भारतीय लोकसंख्या १५.५ टक्के होती. ती १९९० मध्ये १६.१ टक्के झाली. सन २००० मध्ये १६.७ टक्के, सन २००५ मध्ये १६.९ टक्के तर २०१० मध्ये १७.१ टक्क्यांवर पोहचली. म्हणजे जगाच्या तुलनेत आपल्या लोकसंख्यावाढीचं प्रमाण अधिकच राहिलं आहे. जगातल्या अन्य देशांनी केलेली उपाययोजना आपल्या पेक्षा अधिक प्रभावी होती असंच दिसून येतं. तथापि आपल्या देशात आपण लोकशाही मूल्यं अधिक महत्वाची मानतो आणि लोकशाहीत नागरिकांवर सरकारला आपली मतं लादता येत नाहीत. ज्यापि कायदा करून उपाय शोधता येतात. पण त्या कायद्यापेक्षा लोकशाहीमध्ये लोकमत आणि समाज प्रबोधनाचं मोल फारच महत्वाचं मानलं जातं. अनिष्ट रूढी परंपरा यावर आपल्याला मात करता येईल. परंतु त्यासाठी लोक प्रबोधन, लोक समुपदेशन अधिक मोलाचं ठरतं. आपल्या लोकशाहीत कम्युनिस्ट मूल्यांचं जतन करणं परवडणारं नाही. प्रगतीत चीन आपल्या पुढे गेल्याचं दिसत असलं तरी तिथं लोकशाही मूल्यांना फारसं महत्त्व दिले जात नाही असं आम्हाला वाटतं. आतापर्यंत माहिती घेत असताना आपण स्वातंत्र्यापासूनच लोकसंख्येचे आकडे, स्त्री पुरुष प्रमाण, जगाच्या लोकसंख्येची भारताच्या लोकसंख्येशी तुलना करून आलेली आकडेवारीही पाहिली. आता आपण लोकसंख्येशी संबंधित माहिती जरा वेगळ्या प्रकारे

स्वातंत्र्योत्तर देशविकासाचा धावता आढावा पान २२ वरून

घेऊया. आपल्या लोकसंख्येतील जन्म मृत्यूचं प्रमाण दर हजार लोकसंख्यामागं किती आहे ते पाहूया. सन १९५०-१९५१ च्या आकडेवारीनुसार दर हजार लोकसंख्येमध्ये ३९.९ इतका जन्मदर तर २७.४ इतका मृत्यूदर होता. म्हणजे दर हजारी १२.५ इतकी लोकसंख्या वाढ होत होती. त्यानंतर १९६०-६१ मध्ये दर हजारी जननदर ४१.७ तर मृत्युदर २२.८ इतका झाला. म्हणजे जन्मदरामध्ये नैसर्गिकरित्या १० वर्षांच्या नंतरच्या काळात दर हजारी १.८ इतका जननदर वाढला आणि मृत्यूदर दर हजारी ४.६ इतका कमी झाला. म्हणजेच जन्म आणि मृत्यू दरात तफावत वाढत गेली. याचाच अर्थ सार्वजनिक आरोग्य सुविधांमध्ये वाढ झाल्यानं मृत्यूदरात घट झाली. शिवाय केंद्र सरकारच्या उपाय योजनांच्या धोरणामुळं जन्मदरातही घट झाली. त्यामुळं लोकसंख्या वाढीमध्येही आणखी थोडीशी वाढ झाली. तरी पण याला मानवी आरोग्य क्षेत्रातील विकासच म्हणावा लागतो. कारण १९६०-६१ नंतर जननदरात घट होत गेली आहे आणि मृत्यूदरातही १९५०-५१ पासूनच घट होत गेली आहे, हे विकासाचे लक्षण आहे. जन्म मृत्यू दरातील तफावत वाढत गेल्यानं लोकसंख्या वाढीमध्ये काही प्रमाणात अधिक भर पडली आहे. परंतु अशाप्रकारे आरोग्य सुविधा वाढत गेल्यानं आणि धोरणात्मक उपाय योजनाद्वारे होणारी मृत्यू - दरातील तसंच आणि जननदरातील घट आणि त्यातील तफावतीमुळे होणारी काही प्रमाणातील लोकसंख्यावाढ हे विकासाचंच लक्षण आहे असं मानलं गेलं पाहिजे.

सन १९५०-५१ नंतरच्या सहा दशकांच्या काळात जन्मदर ३९.९ वरून दर हजारी २२.१ पर्यंत आणि दर हजारी मृत्यूदर २७.४ वरून ७.२ पर्यंत खाली आला. हे विकासाचंच लक्षण नाही काय? आता आपण थोडसं साक्षरतेच्या प्रमाणाकडे वळू या. स्वातंत्र्यानंतर सन १९५०-५१ मध्ये साक्षरतेचं प्रमाण १८.३ टक्के होतं. ते १९६०-६१ मध्ये २८.३ वर, सन १९८०-८१ मध्ये ४३.६ वर, सन १९९०-९१ मध्ये ५२.२ टक्केवर, सन २००१-०२ मध्ये ६४.८ टक्केवर तर सन २०१०-११ मध्ये साक्षरतेचं प्रमाण ७४ टक्क्यांवर पोहचलं आहे. यावरून लोकांच्या लक्षात येईल की हेसगळं फलित शैक्षणिक क्षेत्रातील विकासाचंच आहे. हे कुणालाही समजायला मुळीच अवघड

नाही. आता आपण थोडसं देशाच्या नागरीकरणाच्या आकडेवारीकडं लक्ष देऊया. या अनुषंगानं आपल्याकडं १९६१ पासूनचीच आकडेवारी उपलब्ध आहे. सन १९६१ मध्ये देशाच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात १७.९७ टक्के लोक शहरी भागात राहात होते. शहरीकरणाची ही पातळी १९७१ मध्ये १९.९१ वर, १९८१ मध्ये २३.३४ वर, १९९१ मध्ये २६.५६ वर, सन २००१ मध्ये २७.७८ वर तर सन २०११ मध्ये हे प्रमाण ३१.१६ वर पोहचलं आहे.

खरं तर आपला देश आपण कृषी प्रधान देश असल्याचं मानतो आहोत. आणि ते खरंच आहे. कारण स्वातंत्र्याच्या वेळी ८२ टक्के लोक खेड्यातच राहात होते. आणि सुमारे १८ टक्के लोक शहरी भागात राहात होते. तथापि आतापर्यंत खेड्यातील लोकसंख्येचं प्रमाण कमी कमी होत ६८ टक्केच्या आसपास पोहचलेलं आहे. दिवसें दिवस उपजाऊ जमिनीचं कमी होत चाललेलं प्रमाण, औद्योगीकरणामध्ये होत असलेली प्रचंड वाढ, खेड्यात वाढत चाललेली बेरोजगारी आणि शहरीभागात निर्माण होत चाललेल्या रोजगारीचं प्रमाण पाहता नागरीकरण वाढत चाललं आहे, हे खरं आहे. परंतु एकीकडं उपजाऊ जमीन कमी होत चाललीय, लोकसंख्या वाढत चाललीय तरी पण स्वातंत्र्यपूर्व काळात व त्या दरम्यानच्या काळात तेव्हांच्या लोकसंख्येला अन्नधान्य पुरं पडत नव्हतं. म्हणून मग कॅनडा, अमेरिका, रशिया यासारख्या देशातून अन्नधान्य आयात करून जनतेस पुरवावं लागत होतं. पण आतापर्यंतच्या सिंचन क्षेत्रवाढीचा आणि कृषितंत्रज्ञानवाढीच्या प्रयोगांमुळं शेती उत्पादनात मोठ्या प्रमाणावर वाढ झाली आणि काही वेळा अन्नधान्य उत्पादनाच्या क्षेत्रात गरजेपेक्षा अधिक अन्नधान्य उत्पादन देशात होऊ लागलं आहे. यालाच विकास म्हणतात नाही का? या देश विकासाच्या होमकुंडामध्ये प्रत्येक नागरिकांनं आपली स्वतःची अशी समीधा अर्पण करणं आवश्यकच आहे. आणि तसं असेल तरच निकोप लोकशाहीराष्ट्र म्हणून अभिमान बाळगायला आपण पात्र ठरू शकू. म्हणूनच देश विकासाचा पाया आपण प्रत्येकांनं आपल्या कृतीमधूनच घालणं आवश्यक आहे असं आम्ही मानतो.

भविष्यातील फेस्कॉम

वेध भविष्याचा...फेस्कॉमच्या वाटचालीचा...

सुरेश पवार

९४२३९६७५२०

निराधार ज्येष्ठांसह सर्व ज्येष्ठ नागरिक बंधू भगिनींच्या उर्जितावस्थेला बांधला गेलेला महासंघ म्हणजे फेस्कॉम. महाराष्ट्रातील ज्येष्ठांचे काळजीवाहू सरकार. उण्यापु-या ४० वर्षांची आपली संस्था, परिपक्वतेकडे वायु वेगाने घोडदौड करित आहे. ४० वर्षांच्या 'फेस्कॉम' च्या वाटचालीचे अवलोकन करता, कै. राधाकृष्ण भट यांनी लावलेल्या या रोपट्यांच्या डेरेदार वटवृक्षाचा डौलदारपणा सतत वाढत आहे. तरीही प्रत्येक ज्येष्ठांना न्याय मिळवून देण्यासाठी हा शाखाविस्तार अपुरासा पडत आहे. जोपर्यंत प्रत्येक गाव-कूसाच्या पाड्यापासून खेड्यातल्या वाड्यापर्यंत, छोट्या शहरांपासून, स्मार्ट सिटी पासून महानगरापर्यंत आपली व्याप्ती वाढत नाही, तोपर्यंत ज्येष्ठ नागरिक चळवळीचे उद्दिष्ट साध्य झाले, असे म्हणता येणार नाही.

६० वर्षीय प्रत्येक बंधू भगिनींची आयुष्याची संध्याकाळ सुखाची करून देणे, हाच आपल्या ज्येष्ठ नागरिक चळवळीचा मुख्य गाभा आहे. वाढत्या आरोग्य सेवा, नवनवीन तंत्रज्ञानाने मेडिकल सायन्सची होणारी प्रगती, याच्या परिणामी ज्येष्ठ नागरिकांचे आयुर्मान व संख्याही दिवसेंदिवस वाढत आहे. त्याचबरोबर समस्यासुध्दा वाढत आहेत. ज्येष्ठ नागरिकांच्या भविष्याचा वेध घेतला तर, ज्येष्ठ नागरिकांचे जीवनमान सुसह्य करणे आवश्यक आहे.

निराधार ज्येष्ठांसह सर्व ज्येष्ठ नागरिकांची उर्जितावस्था कशी होईल, ६० वर्षावरील प्रत्येक बंधू भगिनींची आयुष्याची संध्याकाळ सुखात कशी जाईल व या करिता काय करता येईल, याचा उहापोह व्हायला हवा. शैक्षणिक क्रांती, वाढते शहरीकरण, परदेशगमन, लुप्त होत चाललेली एकत्र कुटुंब पध्दती, कुटुंब नियोजनामुळे आकसलेले कुटुंब, बिल्डर धार्जिण्या सरकारने उभा केलेला रेडीरेकनरचा बागुलबुवा, गौण खनिजांची अवास्तव वाढ, जागा टंचाई, यामुळे निवासी जागेच्या गगनाला भिडणा-या किंमती, वाडा संस्कृती लयाला जाऊन ज्येष्ठांना घरात जागा नाकारणारी, वन रूम-टू रूम किचनची वाढणारी पिलावळ, वाढती लोकसंख्या व विकासाभिमुख औद्योगिकरणामुळे

गगनाला भिडणारी महागाई या व त्या अनुषंगाने येणा-या असंख्य अडचणीत, वृध्दांना न्याय देण्यासाठी सरकारने जो पुढाकार घ्यायला हवा, तो न घेता, या उलट जबाबदारी झटकणारे, ज्येष्ठांनी आयुष्यभर केलेल्या बचतीचे व्याजदर घटवून, (FD) व्याजावरही टॅक्स बसवून वसुली करणारे सरकार, ठराविक वयानंतर वृध्दांना आरोग्य विमा नाकारणारे सरकार, खेड्यात नसणा-या व शहरात न परवडणा-या महागड्या झालेल्या आरोग्य सेवा, निरांकुश, अनियंत्रित वाढणा-या औषधांच्या किंमती, या सर्वांचा परामर्श घेतला तर या सर्व अडचणींवर मात करण्यासाठी ज्येष्ठांनीच आता आपल्या हक्काकरिता प्रयत्नशील होणे आवश्यक आहे.

प्राणीमात्रांवरही दया करणारी आपली भारतीय संस्कृती, परंतु ज्येष्ठांच्या सोयी सवलतींच्याबाबत लकवा भरल्यासारखी का होते, या सामाजिक प्रश्नाचे उत्तर कुणाकडेच नाही. पूर्वी आत्ता परवा परवा पर्यंत भल्यामोठ्या एकत्रित कुटुंबाचा सन्मान हा अभिमानाने मिरवला जात असे. कुटुंब प्रमुखाची मर्जी सांभाळण्याची, अहमहमिका कुटुंब सदस्यांत लागत असे. त्यांचा परवलीचा शब्द असे, अजूनही असे कैक कुटुंब आपले अस्तित्व टिकवून आहे. ज्येष्ठांपुढे या व अनेक धगधगत्या ज्वलंत समस्या आ वासून उभ्या ठाकलेल्या आहेत.

या सर्वांचा विचार करताना ज्येष्ठ नागरिक चळवळीच्या भविष्यातील धोरणांचा दृष्टीकोन आपणच पुढाकार घेऊन ठरवायला हवा. समुपदेशन, प्रबोधन, एकत्र कुटुंबाचे फायदे, आजच्या आपल्या नव्या पिढीला व नातवंडांना सुसंस्कारीत करित समजावयाला हवे, पटवून घ्यायला हवे. आजी-आजोबांच्या प्रेमळ सान्निध्यात राहिल्याने नातवंडांना होणारे फायदे, हेच भविष्यातील आपलेही तारणहार होणार हे आजच्या तरुण पिढीने समजून घ्यायला हवे, व त्यांनी आपल्या मुलांवर तसे संस्कार घडवायला हवे. आजच्या मुलांनी आई वडिलांच्या व आजच्या सुनांनी, सासू सास-यांच्या वृध्दत्वावर न हसता, सेवाधर्माचे आपले कर्तव्य पालन

अंगिकारायला हवे. नाहीतर.. नको हसू मला **पाने ३४ बुवा**

भविष्यातील फेस्कॉम पान ३३ वरून

हा विधीचा नियम विसरता कामा नये.

वृद्धाश्रम - खरेतर वृद्धाश्रम हे भारतीय संस्कृतीला लांछन आहे. तरीही निराधार, एकाकी, अपंग, विकलांग, जराजर्जर वृद्धांकरिता याची गरज अपरिहार्य आहे. मेडिकल सायन्सच्या प्रगतीमुळे मानवाचे आयुष्यमान वाढत आहे. साहजिकच वृद्धांची संख्याही वाढत आहे. या करिता वृद्धाश्रम ही आज काळाची गरज आहे, असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही. आज अस्तित्वात असलेले वृद्धाश्रम कमी पडत आहेत, म्हणून प्रत्येक १०/५ गावच्या परिसरात प्रथमोपचारासह सर्व सोयींनी युक्त, नैसर्गिक वातावरणात, ज्येष्ठांच्या करमणुकीच्या साधनांसह निःशुल्क व अनुदानित वृद्धाश्रम बनविणे, आयुष्यभर मजुरी करणारे, निराश्रित, निराधार, विना पेन्शन धारक, सर्व ज्येष्ठ नागरिकांना कमाल पेन्शन, निवारा, आरोग्य, सुरक्षा पुरविणे हे सरकारचे कर्तव्य आहे. रयतेची म्हणजेच जनतेची काळजी घेणे हा स्वराज्याचा बाणा, छत्रपतींची शिकवण, निदान महाराष्ट्र सरकारने तरी पाळायलाच हवी. अनेक सेवा भावी संस्थानीही या शुभकार्यात अग्रक्रमाने आपले योगदान द्यायला हवे.

सरकार दबावतंत्र- वास्तविक पाहता बहुतेक मंत्रीगण हे ६०+ असतात. म्हणजेच ते ज्येष्ठ नागरिक या संज्ञेत मोडतात. परंतु ज्येष्ठांचे उर्वरित जीवन सुखमय होण्याकरिता, कल्याणाकारी विधेयक मांडून आपण पारित करून घ्यावे, ज्येष्ठांचे जीवनमान सुसह्य करावे व आपणही ज्येष्ठ नागरिक झाल्यावर याचा फायदा स्वतःही घ्यावा, असे अद्याप तरी होत नाही, ज्या काही तुटपुंज्या सवलती दिल्या, त्याची मात्र उपकार म्हणून जाणीव करून दिली जाते.

महाराष्ट्र राज्यात जवळ जवळ सव्वा ते दीड कोटी ज्येष्ठ नागरिक विखुरलेले आहेत. देशात १३-१४ कोटी ज्येष्ठ नागरिक आहेत. मतदार संख्येच्या साधारणतः ११/१२ टक्के ज्येष्ठ नागरिक मतदार आहेत. परंतु त्यांना राजकीय वाली नाही, सरकार दरबारी प्रतिष्ठा, सन्मान, प्रतिनिधीत्व नाही. याचे कारण आपण एकसंघ नाही. खूप 'वाळ', शारिरीकदृष्ट्या खूप दुर्बल आहोत याची जाणीव सरकारला आहे. आयुष्यात आपण केलेले कष्ट, नव्या पिढीकरिता, मुलाबाळांच्या खाल्लेल्या खस्ता याचा

विचार आज आपणास प्रतिनिधीत्व नसल्याने आपण मांडू शकत नाही. ११/१२ टक्के ज्येष्ठांच्या योजनाबद्ध एकसंघ दबावतंत्राच्या खेळीमुळे हे शक्य होऊ शकते. एकसंघ व्हा- आपली निकड व आपले अंधःकारमय भविष्य, ही भावना उराशी बाळगून भले स्वार्थी भावना का म्हणा, पण याकरिता सर्व १२ टक्के ज्येष्ठ नागरिकांनी एकाच झेंड्याखाली एकत्र यावयास हवे. हा झेंडा म्हणजे फेस्कॉमचा

फेस्कॉम

FEDERATION OF SENIOR CITIZENS ORGANIZATION OF MAHARASHTRA

महाराष्ट्र ज्येष्ठ नागरिक महासंघ

संपूर्ण देशात प्रत्येक राज्यात राज्य पातळीवर प्रांतीय असे महासंघ आहेत.

AISCON

All India citizens confederation

अखिल भारतीय वरिष्ठ नागरिक महासंघ (राष्ट्रीय पातळीवर)

फेस्कॉम हा महाराष्ट्रातील ज्येष्ठ नागरिकांचा सर्वव्यापी महासंघ, १९८० ला स्थापन झाल्यापासून ४१ वर्षे सेवेत कार्यरत आहे. महिला संघांसह एकूण ४४८६ संघ, १२ प्रादेशिक विभाग, ११ लाख ज्येष्ठ नागरिक बंधू भगिनी सभासद असा प्रचंड व्याप सांभाळित, प्रत्येक ज्येष्ठांच्या सामाजिक समस्या, वैद्यकीय समस्या, शासकीय समस्या, आर्थिक लाभाच्या योजना, ज्येष्ठांसाठी उपयुक्त कायदे, विधीतज्ञांकडून कायदे विषयक मोफत सल्ले, व्यक्तिगत पातळीवर समस्या सुध्दा निवारण करण्यासाठी सहकार्य करणारा, वटवृक्षासारख्या अनेक पारंब्या धारण केलेला महासंघ आहे. तरीही जोपर्यंत गाव तेथे संघ हे उद्दिष्ट पूर्णत्वास जात नाही, समाजातील सर्व ज्येष्ठ नागरिक बंधू भगिनींना सरत्या आयुष्यात सुखनैव जीवन जगता येत नाही, तापर्यंत महासंघाचे उद्दिष्ट पूर्ण होणार नाही.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ज्येष्ठ नागरिक बंधू भगिनींनी (फेस्कॉमच्या) महासंघाच्या छत्रछायेखाली येणे गरजेचे आहे. गाव तेथे ज्येष्ठ नागरिक संघ ही फेस्कॉमची संकल्पना आहे, ती कागदावर न राहता प्रत्यक्षात उतरायला हवी. याकरिता सक्रिय, सक्षम ज्येष्ठ नागरिक कार्यकर्ते तयार करणे, ज्येष्ठ नागरिक चळवळीचा आवाज बुलंद करणे याशिवाय

ज्येष्ठ नागरिकांच्या उर्जितावस्थेला

पान ३५ वर

भविष्यातील फेस्कॉम पान ३४ वरून

पर्याय नाही, भविष्य नाही.

मदत कायद्याची - या दुनियेत हवसे, नवसे, गवसे सर्व प्रकारचे लोक राहतात. मातृपितृ भक्त, सोबत मातापित्यांच्या इस्टेटीवर हक्क सांगणारे, डल्ला मारणारे, सुपुत्र-कुपुत्र दोन्हीही आहेत. भक्त पुंडलिकासारखे सेवाभावी पुत्रही आहेत. तसेच जीवनदात्या मातापित्यांची जन्मभराची पुंजी लाटून वा-यावर सोडून देणारी राक्षसी प्रवृत्तीची संततीही आहे. आज या करता कठोर कायदे आहेत, त्याची मदत प्रसंगानुरूप प्रत्येक ज्येष्ठ नागरिकांनी अवश्य घ्यायला हवी. पण ह्या थकल्या भागल्या जीवांना मदत मार्गदर्शन करण्यासाठी कोणीतरी हवेच आणि ते काम फक्त ज्येष्ठ नागरिकांच्या संघटनाच करू शकतात. या करिता सर्व ज्येष्ठ नागरिकांनी काळाची पावले ओळखून आपापल्या गावी संघ स्थापनन करण्यात पुढाकार घेतला पाहिजे. तो जिल्ह्यातील फेस्कॉमच्या स्त्रोतांशी जोडला पाहिजे. महाराष्ट्रात आज ३६ जिल्ह्यात १२ प्रादेशिक विभाग कार्यरत आहेत. महाराष्ट्र राज्य सरकार प्रत्येक गावी ज्येष्ठ नागरिक संघ उभा करण्यासाठी, सुसज्ज बांधीव जागेसह मदत करते. या करिता पुढाकार घेऊन प्रयत्नशील व्हावे. आपल्या गावातील ज्येष्ठ नागरिकांना एकत्र करून संघ स्थापना व्हायलाच हवी. ज्येष्ठ नागरिक ही जागतिक स्तरावर उभी असलेली भक्कम संघटना आहे. ज्येष्ठ नागरिकांनी गाव तेथे संघ ही गर्जना बुलंद करावी. एकजुटीच्या आवाजात सरकारमध्ये सक्रिय प्रतिनिधीत्व व समस्या सोडविण्यासाठी स्वतंत्र खात्याची मागणी करावी. ज्येष्ठ नागरिक ही राष्ट्रीय संपत्ती आहे. या संपत्तीचे रक्षण करणे हे सरकारचे कर्तव्य आहे व गरज पडल्यास कोणासही अनुभवाचे मार्गदर्शन देणे हे ज्येष्ठांचे कर्तव्य आहे.

मुलांना आपल्या पुढील भोजनाचे ताट द्या, पण बसायचा पाट देऊ नये ही परंपरागत शिकवण ह्यातभर विसरता कामा नये. मृत्युपत्र करून ठेवणे ही आज काळाची गरज आहे. प्रकृती व्यवस्थित असतानाच हे सोपस्कार पूर्ण करून रजिस्ट्रेशन करावे, पुढील संघर्ष टाळण्यासाठी हेही आवश्यक असते. प्रकृतीच्या स्वास्थ्यासाठी सहन होईल तितका व्यायाम व आयुष्याच्या शेवटच्या क्षणापर्यंत स्वावलंबी राहण्याकरिता

वेळच्यावेळी औषधे घेणे गरजेचे असते. या सर्वांसाठी आपली महागुरु फेस्कॉम संस्था सतत प्रयत्नशील असते. स्थानिक संस्था स्थापन करण्यात पुढाकार घ्या, ती जोपासा, वाढवा व ज्येष्ठत्व सुखकर बनवा.

ज्येष्ठ शक्तीचा विजय असो.

वर्धापन दिन

नांव सुर्योदय ज्येष्ठ- नागरिक आहे संघ
 एक चक्र नगरीत- भासतो हा सप्तरंग
 बहुतेक पेन्शनर-बी.डी. ओ.नी तहशिलदार
 वाहक चालक कंट्रोलर-कुणी मास्तर टीचर
 परिचर सर्व्हेअर-व्यापारी व कास्तकार
 कवी लेखक पत्रकार-संख्या दोनशेच्यावर
 वाढदिवस निमित्तानं-होतो जेष्ठांचा सन्मान
 ग्रंथालय आहे छान- पुस्तके ही प्रकाशन
 जयंती व पुण्यतिथी-थोरा मोठ्यांचे पूजन
 झेंडा वंदन मतदान-सर्व करती हक्काने
 भ्रूणहत्या प्रबोधन-कन्या मातांचा सन्मान
 गुणी पाल्य प्रोत्साहन-प्रशस्तीपत्र वही पेन
 कधी व्याख्यान भाषणं-अधिकान्यांचा सन्मान
 सुख दुःखात जाऊन- शुभेच्छा आणि सांत्वन
 आरोग्य शिबिर भरवून- घेतात निदान करून
 वृक्षारोपण व संगोपन- सहलीचे ही आयोजन
 व्यासपीठ हे सुंदर- सभासद खुर्चीवर
 अल्पोपहार मधूर-पाणी पिण्या थंडगार
 ऑडीट रिपोर्ट बरोबर- आहे चोख व्यवहार
 भेट देती मान्यवर - खुष होती खरोखर
 तन मन धन यात आहे सर्वांची मदत
 एरंडोल शहरात- संघ आहे हा प्रख्यात

**निंबा बडगुजर ,
 एरंडोल**

अध्यक्ष-क्रांतिसिंह ज्येष्ठ नागरिक संघ, कुंडल ता. पलूस

अध्यक्ष- डॉ. व्ही.डी.पाटील मो.नं.९८५००९००४४

- १) धर्मादाय आयुक्त यांचेद्वारा नोंदणीकृत संघ
- २) आंतरराष्ट्रीय दीर्घायु केंद्र भारत यांचे द्वारा उत्कृष्ट ज्येष्ठ नागरिक संघ पुरस्कार प्राप्त
- ३) स्वतःचे विरुंगळा केंद्र
- ४) विद्यार्थ्यांना ज्येष्ठांना सतत मार्गदर्शन
- ५) वृक्षारोपण, मुलगी वाचवा स्वच्छता अभियान सारख्या सामाजिक कार्याला सहभाग

निरामय ज्येष्ठ नागरिक संघ गेंडा माळ परिसर, शाहुपुरी, सातारा

अध्यक्ष : रामचंद्र बापू इंगवले

पत्ता २९, साफल्य, जिल्हा परिषद कॉलनी, शाहुपुरी सातारा ४१५००२ मो.नं.९४२३०३२९३९

संघ स्थापना : २००० साली / सध्याचे सभासद : ३५०

उपक्रम : ज्येष्ठ दिव्यांग यांचेसाठी आरोग्य शिबिरे / वृद्धाश्रमातील ज्येष्ठांशी सुसंवाद / ज्येष्ठांच्या क्रिडा व वक्तृत्व स्पर्धा, सांस्कृतिक कार्यक्रम इ. द्वारा ज्येष्ठांचे उर्वरित आयुष्यात आनंदाची गुलाब बाग फुलविणे.

ज्येष्ठ नागरिक संघ, कल्याण (प.)

सुभाष मैदान, ज्येष्ठानंद भवन, स्टेडियमचे खाली, पाण्याच्या टाकीजवळ, रिक्रेशन व्यायाम शाळेच्या बाजूला कल्याण (प) जि. ठाणा ४२९३०९

ज्येष्ठ नागरिकांचे उर्वरित आयुष्यात आनंदमय व आरोग्यदायी वातावरण निर्माण करणेसाठी विविध कार्यक्रम, आरोग्य शिबिरे, सांस्कृतिक कार्यक्रम घेणेचे कार्य सतत चालू असते. कोरोना काळात देखील ज्येष्ठांच्या आरोग्याची काळजी घेणेचा प्रयत्न केला.

श्री. शरद भास्कर फडके



पत्ता : प्लॉट नं. ३५२/२, दर्शन खडीचे गणपती मंदिराजवळ, आर. के. नगर, कोल्हापूर ४१६०१३

जन्मतारीख : १० नोव्हेंबर १९४८ / मो.नं.९६०४६८९३५७

कार्य/सेवा : १) निवृत्त लेखाधिकारी पाटबंधारे खाते २) कोषाध्यक्ष फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग कोल्हापूर, ३) माजी अध्यक्ष महाराष्ट्र ब्राम्हण संघ कोल्हापूर, ४) माजी अध्यक्ष प्रोबस क्लब कोल्हापूर, छंद : ज्येष्ठांची सेवा आणि मदत करणे, निवृत्तीधारकांना पेन्शन कागदपत्र तयार करणेकामी मदत करून पेन्शन / फरक मिळवून देणे, वाचन लेखन, भ्रमंती

श्री. नारायण जगन्नाथ पाटील / पत्नी : सौ. उज्वला नारायण पाटील,

पत्ता : नागराळे, ता पलूस, जि. सांगली ४१६३०८



जन्मतारीख : १ जून १९५१ / शिक्षण : बी.एस.सी.बी.एड. / मो.नं.९४२९१६५८९३ / सेवा : सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक
अध्यक्ष : सत्यदूत ज्येष्ठ नागरिक संघ / उपाध्यक्ष : ज्येष्ठ नागरिक संघ समन्वय समिती, पलूस तालुका / सदस्य : ज्येष्ठ नागरिक संघ समन्वय समिती सांगली जिल्हा / चेअरमन : महात्मा फुले नागरी सहकारी पतसंस्था नागराळे / ४५५ ज्येष्ठ नागरिकांना शासनाच्या आर्थिक लाभाच्या योजनेचा फायदा मिळवून दिला. / पुरस्कार : २०१८ मध्ये कोल्हापूर प्रादेशिक विभागाचे वतीने उत्कृष्ट कार्यकर्ता पुरस्कार / २०१९ मध्ये फेस्कॉमचेवतीने उत्कृष्ट पुरुष कार्यकर्ता पुरस्कार / २०२० मध्ये कबीर समता परिषद नांदेडचे वतीने महाराष्ट्र भूषण / जीवन गौरव पुरस्कार

श्री. विलास जगन्नाथ घोडचर



पत्ता : कोल्हे ले आऊट वडगाव, यवतमाळ ४४५००९

जन्मतारीख : १९ मे १९५८ / मो.नं.९८२२२९१५४९ / शिक्षण : बी.ए.एल.एल.बी

सेवा : सेवानिवृत्त न्यायाधीश / सचिव ज्येष्ठ नागरिक मंडळ तथा विधी सल्लागार विदर्भ (पश्चिम)

छंद : कथा कविता लेखन, मोफत विधी सल्ला देणे.



श्री. चंद्रकांत कृष्णा नलवडे

पत्ता : कृष्ण कृष्णाई हौसिंग कॉलनी, आयसोलेशन हॉस्पिटल रोड, मंगळवारपेठ, कोल्हापूर

जन्मतारीख : १/६/१९४६ / मो.नं. ९८९०१९३४५४

कार्य : अध्यक्ष फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग कोल्हापूर / अध्यक्ष, सहकार खाते सेवानिवृत्त ज्येष्ठ नागरिक सेवा संघ / निवृत्त सहाय्यक निबंधक सहकारी संस्था

छंद : ज्येष्ठांना विविध सेवा देणे, सहकार खात्याच्या अनुभवाचा फायदा देणे.



श्री. इंजि. प्रभाकर मो. पाटोळे

पत्ता : पंचरत्न २१ जी.एस, कॉलनी, जिल्हा कोर्टासमोर स्टेशनरोड, धुळे ४२४००१

जन्मतारीख : १५/०८/१९४१ / मो.नं. ९६८९६८३१९०

कार्य : माजी अध्यक्ष फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग / माजी अध्यक्ष सानेगुरुजी ज्येष्ठ नागरिक संघ / माजी उपाध्यक्ष आईस्कॉन / २०१६ मध्ये आईस्कॉनचा "कलिंगा" पुरस्कार प्राप्त

छंद : लोकसंग्रह वाढविणे.



श्री. यशवंतराव नाना चव्हाण

पत्ता : मोरे कॉलनी, कोर्टमागे, जत. ता. जत / मु. पो. बिळूर ता. जत, जि. सांगली

जन्मतारीख : २ जून १९५० / मो.नं.: ९४२११३०२३४

कार्य/सेवा : उत्कृष्ट बागायतदार, मुख्य पिक द्राक्षे / अध्यक्ष- फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग सांगली ३) माजी उपाध्यक्ष फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग कोल्हापूर, ४) ज्येष्ठ नागरिकांसाठी आरोग्य शिबिरे, व्याख्याने घेणे ५) ज्येष्ठांच्या विविध स्पर्धा, क्रिडासह घेणे, ६) ज्येष्ठांच्या अडचणी सोडविणे एकांगी ज्येष्ठांना मदत करणे छंद : शेती, संपर्क, सामाजिक कार्य



श्री. प्रकाश दाजी माने

पत्ता : ए-१२/१४ बेस्टनगर, गोरेगाव(प) मुंबई ४००१०४

जन्मतारीख: ३१ ऑगस्ट १९५२ / मो.नं. ९१३७८१४६६१/९८६९०४०८३३

सेवा : उपसचिव ज्ये. ना. संघ बेस्टनगर गोरेगाव / माजी सचिव- फेस्कॉम प्रादेशिक विभाग मुंबई मेटॉर - साथी चंदुभाई मेहता सामाजिक प्रतिष्ठान / चेअरमन - बेस्ट श्रमिक को.हौ.सो. लि. गोरेगाव खजिनदार - बेस्टनगर को. हौ. सो. युनियन गोरेगाव / सदस्य- बेस्टनगर हास्यक्लब, गोरेगाव

कृपया अंक पत्त्यावर द्यावा. वितरीत न झालेस सकारण परत करावा.

अपूर्ण पत्ता : मयत : पत्ता सोडून गेले : पोस्टमन बीट क्र.

प्रेषक,

श्री. अंजुमन खान

उपाध्यक्ष व प्रमुख फेस्कॉम मनोयुवा कौन्सिल,

सुभाषनगर, ता. मिरज, जि. सांगली. ४१६४३७

मोबा. ९४२२५८३००४

PRINTED MATTER

प्रति,